

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สาระสำคัญส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ระบุว่า สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและอัตลักษณ์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยโดยร่วมสมัยที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจ ในเรื่องเดียวกันขณะเดียวกันมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ทั้งนี้ จากการจัดอันดับคะแนนดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์ปชั่นทั่วโลกบ่งชี้ถึงความไม่สมดุลของธรรมาภิบาล การปกครองและปัญหาคอร์ปชั่นในประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2552 ประเทศไทยได้รับคะแนนความโปร่งใสไม่ทุจริตและคนในประเทศยอมไม่ได้กับการทุจริตเพียง 3.4 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จัดอยู่ในลำดับที่ 84 จาก 180 ประเทศและจัดอยู่ในลำดับที่ 11 ของภูมิภาคเอเชีย ขณะที่ภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอยู่ในระดับต่ำ โดยมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มขององค์กรไม่แสวงหากำไรและอาสาสมัครต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพียงร้อยละ 1.6 ในช่วงปี พ.ศ. 2549 – 2551 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 4 - 7 และเมื่อพิจารณาจากการสำรวจข้อมูลความเป็นพื้นฐานด้านคนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะหมู่บ้านชุมชน พบว่า เพิ่มขึ้นจาก 7.7 ล้านครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2551 เป็น 8.2 ล้านครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2552 คิดเป็นร้อยละ 96.0 และ 98.4 ของครัวเรือนทั้งหมด

ความเสื่อมถอยทางคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมไทย ส่งผลให้สถาบันทางสังคมมีแนวโน้มอ่อนแอ คนในสังคมขาดความไว้วางใจและขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม วิกฤตปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างลำบากมีผลดีในการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้น ทั้งปัญหาในระดับครอบครัวและความคิดเห็นแตกต่างทางการเมือง ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมแก้ไขปัญหาได้ไม่

เต็มที ทำให้ขาดความไว้วางใจกัน นอกจากนี้ กระแสทางวัฒนธรรมเสมือนจริงที่แพร่เข้ามาผ่านโลกโซเชียล ทำให้มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมมากขึ้น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและวิจรรณญาณในการเลือกรับ ปรับใช้วัฒนธรรม ส่งผลให้ค่านิยมไทยมีการปรับเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมที่ได้รับมา เด็กและเยาวชนที่ไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดีพอ หรือขาดการใช้วิจรรณญาณในการกลั่นกรอง จะเสี่ยงต่อการรับวัฒนธรรมที่ไม่ดีงามมาใช้โดยง่าย นอกจากนี้ยังมีการปรับใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเสมือนจริงในเชิงของการสร้างปัญหามากกว่าเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ความสัมพันธ์กับคนรอบข้างลดลง สร้างพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัวและชุมชนทำให้การมีส่วนร่วมในสังคมลดลงเรื่อย ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554 : 4 – 7)

จากการศึกษาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและปัจจัยเสี่ยงในอนาคตที่คาดว่าจะเป็ นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคน การยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต บนหลักการพื้นฐานสำคัญที่คนไทยต้องมีความรู้ ใฝ่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวัง มีสำนึกในศีลธรรมและจริยธรรม ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร อดทน มีสติใช้ปัญญา จะนำไปสู่ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถดำเนินชีวิตอย่างสมดุลทุกด้าน จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้คนและสังคมไทย ในประเด็นสำคัญประกอบด้วยคนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้ทันหลักการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 รวมทั้งคนไทยต้องตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย สร้างจิตสำนึกที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันบนความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นฐานในการก้าวไปสู่สังคมที่มีความเอาใจใส่และแบ่งปันต่อผู้อื่น ตลอดจนนำไปสู่การสร้างและพัฒนานวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมต่อกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศในอนาคตและสถาบันทางสังคมต้องมีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่และบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษาและชุมชนให้เป็นสถาบันหลักในการพัฒนาความรู้ ปูถูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554 : 10)

จากการประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงและแนวทางสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนหนองยางคำดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ ตำบล

กองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ได้มองเห็นว่าสถาบันทางพระพุทธศาสนา คือ พระสงฆ์น่าจะเป็นตัวกลางที่ดีที่สุดในขณะนี้ที่จะร่วมกับชุมชนในการแก้ปัญหาของชุมชน โดยภาพรวมจากการลงพื้นที่พหุลักษณะท้องถิ่น พบว่า บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กที่แยกตัวออกมาจากบ้านป่าสักหมู่ 9 ซึ่งเป็นหมู่บ้านสุดท้ายของตำบลกองนางในปัจจุบัน มีการเป็นอยู่ตามวิถีอีสานมีชีวิตตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบเรียบง่าย อยู่ร่วมกันแบบเครือญาติพึ่งพาอาศัยกันและกัน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการประมง ปลูกผักสวนครัวตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความนับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมากกว่า 99% โดยยึดครองตามฮีตสิบสองครองสิบสี่ ความเป็นมาและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านหนองยางคำเป็นที่รู้จักและกล่าวขานกันไปแพร่หลายอย่างกว้างขวาง (สด บทมาตย์, 2556 : สัมภาษณ์)

จากการบอกเล่าและถวาวัดอุซาคปรักหักพังที่ได้บูรณะพัฒนามาระดับหนึ่ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอันได้แก่ความเลื่อมใสเคารพศรัทธาที่มีอยู่ของคนในชุมชนหนองยางคำ ซึ่งเป็นความเคารพศรัทธาที่เกิดขึ้นของคนชุมชนหนองยางคำซึ่งได้มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่เชื่อว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องจักรสำคัญในการสร้างความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่มีความรัก สามัคคี มีความสันติสุขได้ร่มบารมีของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เขานับถือตลอดมา บ้านหนองยางคำมีความเป็นมาที่แตกต่างจากชุมชนหมู่บ้านอื่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่ไม่มีที่ไหนมืออย่างเช่นนี้ โดยพื้นฐานแล้วชาวชุมชน หนองยางคำจะมีความเชื่อพื้นฐานตามหลักพระพุทธศาสนานั้นคือ เชื่อการทำดียอมได้ดี ทำชั่วยอมได้ชั่ว เชื่อกรรมมีจริง เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผู้ใดทำกรรมอะไรย่อมได้รับผลกรรมนั้นและเชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เหนือสิ่งอื่นใดชาวชุมชนหนองยางคำยังมีความเคารพศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันมีในชุมชนซึ่งได้มีการเล่ากันสืบ ๆ มาจากรุ่นสู่รุ่นและมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจนที่ให้เห็นทั้งการบอกเล่าของคณะผู้เริ่มต้นคณะแรกที่เข้ามาบูรณปฏิสังขรณ์มาตามลำดับ ทั้งนี้ยังมีหลักฐานที่เป็นรูปภาพและสิ่งก่อสร้างเก่าแก่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วสิ่งที่ชาวบ้านชุมชนหนองยางคำได้เคารพศรัทธาและเชื่อว่าเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจปกป้องคุ้มครองให้ชาวบ้านอยู่ร่วมกันมาได้อย่างสงบสุขถึงทุกวันนี้ นั่นก็คือบารมีขององค์หลวงพ่ อินทร์แปลง พระศักดิ์สิทธิ์เก่าแก่กว่า 500 ปี ที่พระนางเจิวค่อมพระชายาของพระไชยเชษฐา กษัตริย์ของกรุงศรีสัตนาคนหุต (เวียงจันทน์) ประเทศลาว (หนังสือประวัติวัดที่วราชอาณาจักรเล่ม 10) ได้สร้างไว้เป็นหลักฐานสำคัญที่ทำให้มองเห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาและความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในสถานที่แห่งนี้ โดยชุมชนบ้านหนองยางคำและหมู่บ้านใกล้เคียงรวมถึงต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ที่ได้รับบารมี อานิสงส์บุญขององค์หลวงพ่อดินทร์แปลง ได้นำพาชีวิตท่านเหล่านั้นให้ได้รับความ เจริญรุ่งเรือง ร่ำรวย มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งท่านเหล่านั้นมีความเคารพศรัทธา ในองค์หลวงพ่เป็นอย่างมากและเชื่อว่าหลวงพ่มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ของชุมชนให้อยู่ร่วมกันด้วยศีลธรรม ซึ่งได้เกิดปาฏิหาริย์สิ่งเหนือธรรมชาติหลายอย่างที่ ปราภฏทำให้ชุมชนได้เกิดความเชื่อมั่นว่าเป็นบารมีปาฏิหาริย์ของหลวงพ่และมีการกล่าวขาน เล่ากันมาหลายต่อหลายเหตุการณ์ที่ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุกว่า 90 ปี เล่าประวัติศาสตร์สิ่งอัศจรรย์ ปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน (สมหมาย ทรายก. 2556 : สัมภาษณ์) เกี่ยวกับความ ศักดิ์สิทธิ์ที่ชุมชนได้เคารพนับถือ เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่หนองเล็งแซ่หนองน้ำด้านทิศ ตะวันออกของอุโบสถหลวงพ่อดินทร์แปลง เป็นหนองน้ำที่หล่อเลี้ยงชุมชนบ้านหนองยางคำ บ้านป่าสักและหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งในด้านการเกษตร การประมงตลอดมา ได้เกิดสิ่งที่เชื่อว่าเป็น อิทธิปาฏิหาริย์ของหลวงพ่อดินทร์แปลงเมื่อถึงวันพระ 14 - 15 ค่ำแต่ก่อนหนองน้ำแห่งนี้ จะเต็มไปด้วยจอกแห่นแล้วก็เกิดจอกแห่นแหวกทางเส้นยาวเหมือนทางเรือวิ่งไปอีกฝั่งหนึ่งเป็น ระยะทางกว่า 100 เมตร โดยชาวบ้านก็เชื่อกันว่าเป็นปูนาจากลำน้ำโขงได้มากราบสักการะ หลวงพ่อดินทร์แปลง ถ้าเป็นวันปกติก็จะไม่มีเหตุการณ์นั้นเลยจะเกิดขึ้นเฉพาะวันพระเท่านั้น นอกจากนั้นก็เกิดมีสิ่งอัศจรรย์เกิดขึ้นมาเรื่อย ๆ อย่างเหตุการณ์ได้มีเสียงฆ้องดังกังวานขึ้นมา บริเวณบ่อน้ำเก่าแก่ของวัดหน้าต้นโพธิ์ ในขณะที่เดียวกันต้นโพธิ์ทั้งสามก็จะลักษณะปลิวไสวมี ใบหล่นลงมาก็จะมีกลิ่นหอมเหมือนน้ำอบน้ำหอม ซึ่งปัจจุบันใบโพธิ์ก็มีกลิ่นหอมอยู่ (สด บท มาตย์. 2556 : สัมภาษณ์) โดยชาวบ้านเชื่อว่าคนที่เก็บได้จะต้องเป็นผู้มีศีลมีธรรมมีบุญบารมี เท่านั้นและถาวรวัตถุที่ชาวบ้านเคารพศรัทธาอีกอย่างหนึ่งคือ เจดีย์นางเขียวค่อมพระชายา ของพระไชยเชษฐาที่ปรากฏอยู่ข้างอุโบสถของวัดในปัจจุบัน พร้อมทั้งศาลปู่ดำ ศาลปู่ขาว ศาลปู่จันทร์ ศาลปู่ใบ ศาลปู่นาค ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นบริวารของหลวงพ่อดินทร์แปลง โดยเฉพาะความเคารพนับถือของชาวบ้านหนองยางคำ จะมีความเคารพศรัทธามาเป็นยุค ๆ จาก บรรพบุรุษสู่ลูกหลานเหลนมาโดยลำดับ แต่ก็มีเหตุการณ์ที่พิสูจน์ให้เห็นหลายต่อหลายครั้งกับ ความศักดิ์สิทธิ์โดยคนที่ลอบหลู่ หรือแสดงพฤติกรรมไม่เคารพ ยำเกรง กล่าวดูหมิ่น ทำสิ่งไม่ดี ไม่งามหรือเข้ามาเพื่อแสวงหาประโยชน์จากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ ก็ทำให้เกิดมีอันเป็นไป หลายต่อหลายคน เช่น มีพฤติกรรมเลื่อยคานเหมือนงู เกิดอาการไข้จับสั่น ตัวเขียวทั้งตัวพูด ไม่ได้ บางรายถึงกับเสียชีวิต (เหนียว บทมาตย์. 2556 : สัมภาษณ์) โดยที่เห็นชัดก็พวกที่มาขุด สมบัติเก่าแก่ของวัด เป็นอัมพาตจนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังยั้งมี นอกจากนั้นก็ยังมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและ

ได้เล่ามาที่เกิดขึ้นต่อหน้าคนนับพันคนที่ได้มาพบเห็น ซึ่งในปี พ.ศ. 2528 คณะทหารช่างพัฒนาได้มาขุดลอกหนองเล็งแซ่โดยไม่ได้มีการขอมตามที่ชุมชนเคยปฏิบัติมาต่อองค์หลวงพ่อดินทร์แปลงทั้งที่ชาวบ้านได้บอกและตักเตือนแต่คณะทหารช่าง ก็ไม่ประกอบพิธีตามชุมชนแนะนำจึงได้เกิดเหตุการณ์ทำให้อริบเกิดโรคระบาดที่กำตังขุดลอกหนองกลางหนองน้ำท่ามกลางสายตาคมนับพันที่มามุงดู ซึ่งเก็บซากศพได้เพียงบางส่วนจากการเล่าขานพบว่าซากศพบางส่วนจมลงสู่ใต้บาดาลส่วนคนขับรถแม็คโครป่วยไข้จับสั่น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นความเชื่อความเคารพศรัทธาของชุมชนที่ได้นับถือกันสืบมาหลายชั่วอายุคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วชาวบ้านชุมชนหนองยางคำเมื่อจะกระทำกิจการสิ่งใด เช่น การเดินทางไปทำงานต่างถิ่น การค้าขาย การทำธุรกิจ การสู้คดีความ ต้องการมีบุตรหรือแม้แต่การเจ็บไข้ได้ป่วย ก็จะนำเครื่องสักการะดอกไม้ธูปเทียนเครื่องมาขอขมาให้มีหลวงพ่อดินทร์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือได้เป็นกำลังใจช่วยเหลือเพิ่มสตินอกจากการใช้ปัญญาและเติมความสามารถมากยิ่งขึ้น (หนูพร ยีตยา. 2556 : สัมภาษณ์)

จนต่อมาช่วงประมาณปี พ.ศ. 2543 บ้านหนองยางคำได้เกิดภาวะการณ์การขาดผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ คือ พระสงฆ์ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของหมู่บ้านและเกิดการเปลี่ยนแปลงผู้นำของหมู่บ้าน วัดเป็นสถานที่หลักของศูนย์รวมกิจกรรมแทบทุกอย่างของหมู่บ้านและเป็นสถานที่ที่ศักดิ์สิทธิ์เคารพนับถือกลับถูกปล่อยปะละเลยไม่ได้รับความเอาใจใส่ขาดการพัฒนา มีการหวังผลประโยชน์มากกว่าการสร้างประโยชน์อย่างแท้จริงในช่วงระยะเวลาที่ศูนย์รวมจิตใจอ่อนแอลงไม่มีเจ้าอาวาสบริหารจัดการวัดที่ถูกต้องอันเป็นสถานที่ตั้งแห่งอัคริณณ์ที่เคารพศรัทธาของชุมชน ได้มีการจัดรวมกลุ่มของชาวบ้านกลุ่มหนึ่งขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนที่จะมาควบคุมผลประโยชน์ในสถานที่ศูนย์รวมจิตใจ โดยคิดว่ากลุ่มของตนได้ทำถูกต้องโดยไม่ต้องพึ่งเสียงส่วนมากของชุมชนและมีการต่อต้านการบริหารทำงานหมู่บ้านของฝ่ายผู้นำจากนั้นการประพฤติปฏิบัติของคนในหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ชุมชนมีความขัดแย้งกันทั้งมีพฤติกรรมและความคิดที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกไม่มีความเคารพนับถือเมตตาปราณีมีน้ำใจต่อกัน โดยได้แสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงอาการแห่งความเกลียดชังกันไม่มีการพูดจาปราศรัยมีการหาเรื่องใส่ความในทางเสียหายแก่กันซึ่งแบ่งกลุ่มเป็นฝักเป็นฝ่าย การแตกแยกของชุมชนหนองยางคำนั้น ได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นโดยส่วนหนึ่งก็เกิดจากทั้งผู้นำ คนแก่รวมไปถึงเด็กเยาวชนการประพฤติปฏิบัติต่อกันก็ไม่มีความเป็นธรรมของฝ่ายผู้นำมีการเลือกปฏิบัติต่อฝ่ายตรงข้าม ผู้เฒ่าผู้แก่ก็ไม่สามารถเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ลูกหลานได้ (โอสถ ธิพริกษ์. 2556 : สัมภาษณ์) เด็กเยาวชนก็ถือประพฤติปฏิบัติตนไปตามที่พ่อแม่ให้

ข้อมูลโดยที่มีความคิดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว ลักษณะการแบ่งพรรคแบ่งพวกได้ลุกลามไปสู่คนทั่วทั้งหมู่บ้าน ทำให้มองเห็นปรากฏการณ์สถานการณ์ชุมชนขณะนี้ในสถานการณ์ปัจจุบัน ได้ล้มประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านที่กำลังจะลบเลือนความเชื่อ สิ่งที่เราพบนับถือกันมากกว่าหลายร้อยปี ประเด็นปัญหาทุกอย่างแม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ถูกเชื่อมโยงมาเป็นข้อขัดแย้งให้เกิดภาวการณ์ขาดความสมัครสมานสามัคคีอย่างเห็นได้ชัด สถานการณ์ดังกล่าวของชุมชนหนองยางคำได้ประสบพบปรากฏการณ์อันนำมาซึ่งความเสื่อมในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาย้อนหลังกว่า 10 ปีมาจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านชุมชนหนองยางคำได้เกิดวิกฤตทางความคิดและความไม่เข้าใจกัน ขาดทั้งความเคารพยำเกรง ไม่มีความไว้เนื้อเชื่อใจ เกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์เพียงเล็กน้อย ขาดผู้นำที่เรียกว่า ผู้นำทางจิตวิญญาณที่มีความรู้ความสามารถ เสียสละอุทิศตนต่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เกิดปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ในสิ่งที่มีความเคารพศรัทธาร่วมกัน มีการฟ้องร้องคดีความกันจนเกิดวิกฤติชุมชนหาความสงบสุขไม่ได้ (วนิดา คำกองแก้ว. 2556 : สัมภาษณ์) แต่ถึงอย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ได้เห็นและทำให้เกิดความคิดความรู้สึกว่าชุมชนหนองยางคำถึงจะมีความคิดที่แตกแยก แตกต่าง ขัดแย้ง ไม่เคารพนับถือกัน เมื่อต้องขึ้นโรงขึ้นศาลทั้งสองฝ่ายก็ยังเคารพในองค์หลวงพ่อกและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนที่มีอยู่โดยเฉพาะความต้องการชัยชนะในการต่อสู้คดีและมีหลายปรากฏการณ์ หลายเหตุการณ์หลายเรื่องราว หลายความขัดแย้งกัน ทั้งสองฝ่ายก็จะมีที่พึ่งศรัทธาสิ่งเดียวกันจึงทำให้มองเห็นว่าถึงจะมีความขัดแย้ง มีพฤติกรรมที่แสดงออกไม่ดีงามต่อกัน แต่ความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่เป็นศูนย์รวมของชุมชนก็ไม่เสื่อมไปจากชุมชนเลยโดยเฉพาะ หลวงพ่ออินทร์แปลง หนองเล็งแจ้ง ค่านานฆ้องดั่ง ใบโพธิ์หอม เจดีย์ก่านางเขียวค่อมไชยเขมรารวมถึงศาลปู่ย่า ยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนที่จะนำชุมชนหนองยางคำสู่ชุมชนจริยธรรมใหม่จากศรัทธาเดิมที่มีอยู่ในชุมชน โดยมีความเชื่อหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นจุดบูรณาการ และเชื่อมโยงชุมชนโดยนำเอาฮีตสิบสอง ครองสิบสี่ วัฒนธรรมประเพณี ของชาวพุทธ ปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนาให้การอุปถัมภ์เคารพศรัทธาในพระรัตนตรัยควบคู่กับการศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนที่มีมาแต่ดั้งเดิมอย่างกลมกลืนจรจร โลงรักษาไว้ไม่ให้ลบเลือนไปจากชุมชน (กว้างโชค โสศ. 2556 : สัมภาษณ์)

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นเพียงเหตุการณ์ที่ปรากฏบางเหตุการณ์ที่หยิบยกมาเพื่อให้เห็นถึงศรัทธาที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่โดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่มีจริงเกิดขึ้นจริงที่มีหลักฐานปรากฏให้เกิดความเชื่อมั่นในการเป็นอยู่และความเชื่อที่สามารถจะพัฒนาเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

มีภูมิคุ้มกัน โดยบูรณาการให้เข้ากับหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชุมชนหนองยางคำเกิดปัญญา มองเห็นถึงเปลือก กระพี้ แก่น สารระจรรย์ธรรมที่จะนำชุมชนให้กลับมาอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติ สุขที่ยั่งยืน เห็นคุณค่าของกันและกัน พร้อมให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ที่สร้างสุขให้กับ ชุมชนตลอดมา รู้รักสามัคคี มีความพอเพียงตามวิถีชุมชนรักษาอัตลักษณ์เชื่อมโยงศรัทธาที่มี อยู่ให้เกิดนวกจริยธรรมที่จะนำชุมชนหนองยางคำสู่ความสุขและเข้มแข็ง ท่ามกลางปัญหา วิฤติความขัดแย้งของชุมชนหนองยางคำ ยังมองเห็นสิ่งที่เป็นจุดเด่นและโดดเด่นเฉพาะที่จะ นำไปสู่การแก้ปัญหาบรรเทา ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นของชุมชนหนองยางคำและต้องมีการ แก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนก่อนที่ชุมชนจะบอบช้ำไปกว่านี้ ดังที่กล่าวแล้วว่าชุมชนหนองยางคำ นั้นยังมีสิ่งที่เคารพนับถือศรัทธาพระพุทธศาสนาวัฒนธรรมประเพณีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็น อัตลักษณ์แห่งศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของชุมชนซึ่งเป็นสิ่งสร้างความเคารพนับถือสืบกันมา หลายร้อยปี ที่เป็นตัวจักรสำคัญนำชุมชนนี้ที่จะมุ่งสู่ความเป็นชุมชนจริยธรรมที่มีสุขที่ยั่งยืน อีกครั้ง (สมร ลอยหา. 2556 : สัมภาษณ์)

ด้วยการศึกษาถึงความเล็งและพบปัญหาของชุมชน ได้เกิดแรงบันดาลใจมีแนวคิด ออกแบบนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกัน ให้กับคนในชุมชนผ่านการค้นหาอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยอนุลักษณ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งส่งเสริมกลไกเชิงสถาบันในชุมชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมสร้างความเข้าใจ ในพหุวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความมั่นคงทางวัฒนธรรมและการดำรงไว้ ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน พร้อมทั้งให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดและร่วมกำหนดแนวทางการ พัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการจัดการการเรียนรู้ ในชุมชน การศึกษาตลอดองค์ความรู้ของชุมชนและชุมชนต้นแบบ การจัดการตนเองได้ตาม บริบทของพื้นที่และเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพและ พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความเข้าใจที่จะนำไปสู่การ พัฒนาคุณภาพชีวิตในการอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชนอย่างอบอุ่นและเข้มแข็งควบคู่กับการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนและเครือข่ายภาคประชาสังคมและภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาระบบเฝ้าระวังปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและ เยาวชนในชุมชน อันจะนำไปสู่ การใช้หลักความเชื่อดั้งเดิมสร้างฐานการเรียนรู้จริยธรรม ของชุมชนให้เกิดเป็นชุมชนจริยธรรมที่จิตใจงาม มีความเข้มแข็ง เกิดความสุขที่ยั่งยืนในชุมชน

คำถามวิจัย

1. อัตลักษณ์ชุมชนที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของบ้านหนองยางคำประกอบด้วยเรื่องใดบ้าง
2. กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร
3. กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ส่งผลต่อการพัฒนาคนในชุมชนอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

ครอบครัวในชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง จังหวัดหนองคาย ซึ่งประกอบด้วยคนในชุมชนประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนชุมชน เด็กเยาวชน ทั้งหมด 10 ครอบครัว
2. พื้นที่ทำงานวิจัย
  - 2.1 พื้นที่ขับเคลื่อนการวิจัยคือ ชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
  - 2.2 พื้นที่ขับเคลื่อนนวัตกรรม คือชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยมีศูนย์ชุมชนจริยธรรมวัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นสถานที่ขับเคลื่อนงาน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยชุมชนจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิม เป็นการศึกษากระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมและนำหลักพุทธธรรมศรัทธา 4 พรหมวิหาร 4 จริต 6 เพื่อให้เกิดศรัทธาคู่ปัญญา สร้างภูมิคุ้มกันแก้ปัญหาสังคมและความขัดแย้งในชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตบนหลักการพื้นฐานความศรัทธาที่มีร่วมกันต่ออัตลักษณ์อันเป็นต้นทุนศรัทธาเดิมในชุมชนและต้องมีความรู้ ใฝ่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวัง มีจิตสำนึกในจริยธรรมการประพฤติปฏิบัติตนตลอดจนค่านิยมที่ดีงาม โดยยึดหลักผลประโยชน์ส่วนรวม พึงพาอาศัยเคารพยำเกรงมีเหตุและผลมีน้ำใจเอื้อเฟื้อแบ่งปันอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามัคคี มีจิตใจงาม สร้างสุขอย่างยั่งยืนของคนในชุมชนหนองยางคำ ภายใต้อิทธิพลหลากหลายทางความคิดเป็นสังคมมีจิตใจงามบนฐานแห่งความเคารพนับถือศรัทธาร่วมกันต่ออัตลักษณ์ของชุมชนหนองยางคำ ตลอดจนการสามารถนำจริยธรรมใหม่ที่เกิดขึ้นไปทดลองใช้ในการพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดผลเป็นชุมชนจริยธรรมมีจิตใจงาม สร้างสุขอย่างยั่งยืน

4. ระยะเวลาวิจัย

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของ บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556

ระยะที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของชุมชน บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ภายในเดือนธันวาคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557

ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ภายในเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2557

นิยามศัพท์เฉพาะ

อัตลักษณ์ชุมชน หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดต่อชุมชนว่า ฉันทือชุมชนที่พึ่งตนเองได้ รู้จักถูกผิดชั่วดี เคารพนับถือกัน ชีดกฏกติกา มุ่งประโยชน์ส่วนรวม มีความรัก สามัคคี ซึ่งเกิดจากการปฏิสังสรรค์ผ่านการศึกษา การสร้างทดลองและประเมินผลที่ยอมรับเป็นวิถีทางศาสนาขนบ ธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เป็นการบ่งบอกถึงตัวตนของชุมชนซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของชุมชนเป็นวิถีตัวตนเฉพาะของชาวบ้านหนองยางคำได้มีการยึดถือปฏิบัติและปรากฏแก่สาธารณะชนมาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งมีสถานะเป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของชุมชนที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างจริยธรรมชุมชน

กระบวนการ หมายถึง การจัดการทำตามกิจกรรมซึ่งมีขั้นตอน วิธีการตามองค์ประกอบและบริบทแต่ละกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชนหนองยางคำที่เป็นลำดับตามระบบของกิจกรรมที่ดำเนินไปตามธรรมชาติ ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งค่อยๆเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอนและมีวิธีการดำเนินการตามบริบทตามสิ่งที่เคารพศรัทธาร่วมกันของชุมชนหนองยางคำ

ชุมชนหนองยางคำ หมายถึง กลุ่มผู้คนที่อาศัยประกอบอาชีพเป็นหลักซึ่งประกอบด้วยคนทุกเพศทุกวัย ที่มีทะเบียนราษฎรในชุมชนบ้านหนองยางคำ หมู่ที่ 13 ตำบลกองนาง อำเภอบำบ่อ จังหวัดหนองคาย

จริยธรรมชุมชน หมายถึง การปฏิบัติที่แสดงถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมของชุมชนหนองยางคำอันเป็นคุณงามความดีที่กระทำไปด้วยความมีจิตสำนึกในจิตใจ โดยได้ยึดถือจนเป็นความเคยชินอันเป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่พึงงามและได้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งถูกต้องของตนเองผู้อื่นและสังคม

ต้นทุนศรัทธาเดิม หมายถึง คติ ความเชื่อที่ชาวบ้านหนองยางคำได้เคารพนับถือร่วมกันมาตั้งแต่เดิมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นศรัทธาตามหลักทางพระพุทธศาสนาผสมผสานกันคือศรัทธา 4 ได้แก่ กัมมัตถา วิปากัตถา กัมมัตถกตาสัตถา ตถาคตโพธิสัตถา และพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา พร้อมกับความเชื่อดั้งเดิมเฉพาะของชาวบ้านที่เคารพยึดถือในสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างและนับถือศรัทธาปฏิบัติมาแต่เดิมได้แก่ องค์หลวงพ่ออินทร์แปลงพระเก่าแก่คู่วัดกว่า 500 ปี หนองเล็งแซ่ตำนานเมืองดง ใโป้หรือหอม เจดีย์นางเขียวค้อมพระไชยเชษฐาและศาลปู่ย่า และนกกกระยางคำ

การเสริมสร้างจริยธรรม หมายถึง การกำหนดแนวปฏิบัติเพื่อให้การสร้างเหตุผลความเชื่อ ให้ชุมชนหนองยางคำได้เรียนรู้ แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง มีการพัฒนาเหตุผลความเชื่อที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของชุมชนสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรัก สามัคคี มีจิตใจงาม

การพัฒนาคนในชุมชน หมายถึง การทำให้คนในชุมชนหนองยางคำมีการประพฤติปฏิบัติที่ดีขึ้น ให้เจริญขึ้นมีจิตใจงาม เป็นการเพิ่มคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยการพัฒนาจะพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่เดิมหรือและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมจากต้นทุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ

ปรากฏการณ์ทางสังคม หมายถึง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีความสัมพันธ์กับบริบทหรือสภาพแวดล้อมในชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การเกิดความขัดแย้งกันของคนในชุมชน การขาดความเคารพนับถือ มีความคิดเห็นที่แตกต่างเอาความคิดตนเป็นที่ตั้งปลูกปั่นความคิดแก่เยาวชนในทางไม่ถูกต้อง มีพฤติกรรมการเกลียดชังแบ่งพรรคแบ่งพวกเอาประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของผู้คนในชุมชนหาประโยชน์จากสิ่งที่เคารพศรัทธาร่วมกัน

ชุมชนจริยธรรม หมายถึง ชุมชนบ้านหนองยางคำที่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่ดีงามและเหมาะสมในชุมชนสังคมอันเป็นตัวบ่งบอกถึงความเป็นผู้มีความรัก สามัคคี มีจิตใจงาม รู้จักเคารพยำเกรง มีความเมตตาอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการเข้าวัดให้ทานฟังธรรมจำศีลปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนามีศรัทธาอันประกอบด้วยปัญญา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ชุมชนบ้านหนองยางคำได้เกิดความรัก สามัคคี มีจิตใจงาม มีสุขอย่างยั่งยืน เคารพนับถือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตา กรุณาต่อกัน มีพฤติกรรมแสดงออก โดยยิ้มให้ ทักทาย ไหว้กัน ผูกพัน สามัคคี มีน้ำใจ ใฝ่พอเพียง

2. ชุมชนบ้านหนองยางคำได้มีความเข้มแข็งพัฒนาคนตามหลักจริยธรรมมีความรักย์หวงแหนถิ่นเกิด คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่อบอุ่นอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรแบ่งปันเป็นสุขที่ยั่งยืนบนฐานความพอเพียง